

a célkitűzést, mondván, hogy nélküle az igazságos munkabér és az igazságos munkafeltételek nem érhetők el. Nemcsak a munkásoknak kell ugyanis kiküszöbölniük egymás között a versenyt, hanem a munkaadóknak is meg kell szüntetniük azt a versenyt, amely „nem fér össze a munkások iránt tartozó igazságossággal”. Mint látjuk, a gazdasági és szociális korporativizmus, mint egy kívánt társadalmi reform, teljesen ésszerűen folyik az enciklikákból. Azt is fölösleges bizonyítanunk, hogy maga az élet ebben az irányban halad. Az a szociálpolitika, amely a szociális igazságosságot hirdeti, szükségszerűen tér rá a kamarai rendszerre, arra az útra, amelyet XIII. Leó oly régen kijelölt. Hangsúlyozottan ki kell emelnünk, hogy az enciklikák tanítása szerint ez a gazdasági és szociális korporativizmus nem jelent politikai rendiséget is. Az úgynevezett rendi állam ugyanis azonos szabályok szerint bírálendő el, mint az államforma általában. A pápák, legalább is a modern korban, soha nem igényelték maguknak azt az illetékességet, hogy az államforma megválasztására akárcsak célzást is tegyenek. „Az emberek szabadon választhatják az államformát, – hangoztatja a Quadragesimo Anno – csak az igazságosság és a közös érdekei legyenek megóvva.”

TELEKI PÁL

Szociális Magyarország

In: Teleki Pál: Magyar politikai gondolatok. Budapest, 1941, Stádium. 101–105.

Teleki Pál (1879–1941) elismert földrajztudós, egyetemi tanár, rektor, a Magyar Tudományos Akadémia tagja. 1938-ban létrehozta a Magyar Táj- és Népkutató Intézetet. A cserkész mozgalom nagy hatású főszereplője volt. Politikai pályájának megítélése ellentmondásos. Ennek legfőbb oka, hogy 1920–1921 között a keresztény nemzeti kurzus első miniszterelnökeként ő terjeszti be a numerus clausust, majd második miniszterelnöksége idején 1939-ben fogadják el a második zsidótörvényt és kezdik el a harmadik zsidótörvény előkészítését. A trianoni béke delegáció tagja volt, az ő irányítása alatt készült Magyarország híres vörös etnikai térképe, amelynek alapján a magyarlakta területek védelmében etnikai elven érvelt a delegáció a békekonferencián. Teleki politikai gondolkodása a konzervatív értékvilágon alapult, szemben állt a szélsőséges irányzatokkal, támogatta az állami szociálpolitika fejlesztését, miközben néhány kérdésben maga is radikális álláspontot vallott. Szociális érzékenysége antiszemitizmussal párosult. A revízió elszánt híve volt, de hamar felismerte a német veszélyt, miközben németellenessége az adott politikai viszonyok között nem volt sokáig fenntartható. 1941 tavaszán öngyilkosságot követett el. „Magyar politikai gondolatok” kötetét Kovrig Béla rendezte sajtó alá, még Teleki maga is javította, de már csak halála után látott napvilágot. Benne a „Szociális Magyarország” címet viselő beszéde világnézetének katolikus társadalometikai alapvetését tükrözi. Ez Teleki Pál egyik arca.

Ami a szociális Magyarországot illeti, ebben a mi feladatunk lényege és alap-gondolata olyan szempont, amelyet a politikában nagyon ritkán szoktak hangoztatni. Talán különösnek fogják tartani, hogy én politikai irányelvből tűzöm ki ezt a szempontot, amely nem más, mint a szeretet. Sokféle emberi együtttest, testületet, szervezetet láttam már, fiatalokét és öregekéit, mindenfélét. Láttam olyant, amelyet felülről érkező fegyelmezés irányít, láttam olyant, amelyet pillanatnyi fegyelmezés ösztökél, de csak ott találtam meg a valóságos és messzemenően eredményes, helyes irányú fejlődés zálogát, ahol szeretetet is láttam. A liberális kornak is megvolt a maga szociális munkája. Ebben a korban is találunk szociális megoldásokat, de ezek – azt mondhatnám – oportunizmusból, vagy a szükségletek mérlegeléséből eredtek és rendszerint inkább a jótékonyosság képét viselték. A valódi szociális munka, a valódi szociális kapcsolat összetartást, szeretetet és egyöntetűséget jelent. Éppen abban egyöntetűséget, amiben a liberális korszak, amiben a szocializmus, a kommunizmus nem látták és nem valósították ezt meg. A liberális korszakban osztályharcot vívtak azért, hogy az emberek egyformák legyenek. Ámde mindig csak a külsőség egyformaságát keresték, legfőképpen anyagi téren, továbbá a külső formák, címek, tekintélyek, stb. terén. Nem keresték a kapcsolatot és a megértést a szívekben. Mi őszintén és céltudatosan, valójában szociális irányban akarunk haladni és ezt csak nevelés útján érhetjük el. Azt nem fogjuk elérni, hogy az emberek között ne legyenek különbségek, ne legyenek olyanok, akik jobban, vagy akik kevésbé boldogulnak, olyanok, akik magasabb pozíciókat töltenek be és olyanok, akik alacsonyabbakat. A szociális haladást csak akkor biztosíthatjuk, ha neveléssel több szeretetet viszünk gyermekeinkbe és önmagunkba. Én egyszer már betöltöttem a miniszterelnöki tisztséget, aztán a cserkészletben foglalatostkodtam. Nemcsak azért tettem ezt, mert szeretek a gyermekekkel lenni, hanem azért is, mert amit, mint miniszterelnök nem találtam meg, azt megtaláltam közöttük. Ezért igyekeztem mindig átvinni nemcsak a gyermekek, hanem a felnőttek társadalmába is azt, hogy az emberek érzésben együvé tartozók legyenek. Ha az élet útján külön is járnak, ha egyébiránt más-más osztályhoz, vagy embercsoporthoz tartoznak is, mindig érezzék együvé tartozásukat, tudjanak együtt dolgozni, meg tudják egymást érteni. Ennek útja csak az a nevelési módszer lehet, amely az ember szívéből fakad, szabad akaratból, önkéntes társulásból keletkezik. A mi szociális feladatunk csak az lehet, hogy összefogjuk a magyar társadalmat, a széthulló és egyéni érdek után szaladó embereket. Éppen ez az, amit egy kormány magára hagyva nem tud megteremteni. Ezt a munkát mindazoknak kell elvégezniük, akik a nemzet élén járnak. Ilyenformán nemcsak hivatalos, hanem társadalmi feladataink is vannak. Mint miniszterelnök is ilyen szellemben szeretném betölteni feladatomat. Egyetértésre és több szeretetre igyekszem nevelni a társadalmat. A keresztény nemzeti és szociális irányú politikának ezek az ország építő feladatai. Amit elmondottam, és amit elmondani akarok, nem ígéretek, hanem felhívás a munkára. Mindenki tudja, hogy nem szoktam ígérni sem egyeseknek, sem az emberek csoportjainak. Igyekszem a magam dolgát elintézni. Az elmúlt húsz esztendő alatt én is vénültem. Most már az öregebb nemzedékhez tartozom. Hosszra professzori múlt is

áll mögöttem. De amint a nemzet érdekében ezt a helyet kötelességből elvállaltam, úgy megkívánom mindenkitől, teljesítse a maga helyén kötelességét. Munkát kívánok és tudom, hogy kívánhatok, mert a magyar nemzetnek és a magyar embernek igen nagy képességei vannak.

Szociális feladatok alatt én nemcsak a szegények megsegítését és munkaalkalmak nyújtását, igazságos adóztatást és hasonló dolgokat értem. Még csak nem is a szociális igazság megteremtését általában, hanem értem azt, hogy a bizalmatlanság és az irigység helyébe bizalmat és szeretetet ültessünk az emberek lelkébe. Keresztény Magyarországon ez nem is lehet másképpen. Mindig azt tapasztaltam ugyanis, hogy ahol az emberek között szeretet van, ahol az emberek szeretettel kapcsolódnak egymáshoz, onnan alkotó lendület, vállalkozási szellem indul ki. Abból olyan önzetlen szellem fakad, amelyre az országnak és a nemzetnek szüksége van. A szociális fejlődésnek és átalakulásnak ilyen szolgálata a kereszténység legmélyebb értelmében felfogott feladat. Ebben az értelemben kell az államnak a társadalmat támogatnia és ebben az értelemben kell mindnyájunknak, akik a társadalom tagjai vagyunk, vállalnunk és gyakorolnunk a szociális feladatot. Itt van például a sokgyermekes családok megsegítésének problémája. Ide tartozik a Nép- és Családvédelmi Alap felállítása, – erről már gondoskodás történt – az ifjúság felkarolása, anyagi és lelki istápolása. Húsz év óta foglalkozom az ifjúsággal, sokan ismerik véleményemet, nem hiszem, hogy itt részletesebben kellene erről nyilatkoznom. Mindezek a problémák részben anyagi kérdések is és éppen ezért vetik fel sokan a kérdést, hogy a hadsereg felszerelésének befejezésével hol helyezzük el a munkástömegeket, mi történik majd a munkássággal. Megnyugtathatok mindenkit, felkészültünk arra, hogy megoldjuk ezt a kérdést is. Gondoskodunk a munkásság megfelelő anyagi helyzetéről és szellemi vezetéséről is. A magyar ipari munkásokat át kell vezetni a keresztény nemzeti társadalomba. Az állami feladatokat csak a társadalmi feladatokkal karöltve tudom látni. A kétféle feladatkör tulajdonképpen egymásba folyik, egyik a másik nélkül életképtelen. A gazdasági élet rendjének helyreállítása nemcsak anyagi, hanem lelki kérdés is. Mint idegen szóval mondani szoktuk: szociális probléma. A szociális gondoskodásnak teljes egészében kell törvényalkotásunkban is megnyilvánulnia. De meg kell nyilvánulnia a helyes közigazgatásban és a társadalmi szervezkedésben is.

Merre megyünk?

Budapest, 1943, EMSZO – KALOT.

Kovrig Béla (1900–1962) egyetemi tanár, szociológus, szociálpolitikus, katolikus közéleti szereplő, a katolikus reformnemzedék tagja. A budapesti tudományegyetemen 1920-ban államtudományi, 1921-ben jogi doktorrá avatták, majd Berlinben és Párizsban hallgatott előadásokat. 1923-ban Bethlen István miniszterelnök személyi titkára, majd különböző államigazgatási tisztségeket tölt be. Volt a Népjelőti és Munkaügyi